

ROBIN HOBB

Kohtalon laiva

Elolaivat III

Suomentanut Jorma-Veikko Sappinen

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Englanninkielinen alkuteos
Ship of Destiny

© Robin Hobb 2000

Published by agreement with Robin Hobb, c/o The Lotts Agency., New York
and Licht & Burr Literary Agency, Copenhagen.

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-36988-2

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2025

Kiro-rannat

Kasala

Kauppiaidenlahti

Pahavesi

Hajasaaret

Vanhan-
naisen-
saari

Karusaaret

Merirosvoisaaret

Eivät luotettavasti
kartoitettuja

Höyryä, sumuja,
hiekkaa ja hiesua

Saaret siirtyvät
myrskyissä

Kynsi-
saari

Pihavasaari

Santais-
saari

Käppi-
muuri-
saari

Rajumeri

Räme

Pevä-
saari

Kauko-
saari

Vuimeinen
saari

Selänne-
saari

Toisten-
saari

Kynttiläkaupunki

Vidinlaun
niemimaa

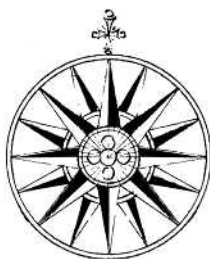
Jamaillian
kaupunki

Ei luotettavasti
kartoitettu

Tämä kirja on Jane Johnsonille ja Anne Groellille.
Välittämisestä tarpeeksi paljon vaatiakseen,
että saan kaiken oikein.

Kesän loppu

Prologi

Se Joka Muistaa

Hän mietti, miltä olisi tuntunut olla täydellinen.

Päivänä, jona hän oli kuoriutunut munasta, hänet oli vangittu ennen kuin hän oli ehtinyt kiemurrella hiekkarannan poikki meren viileään, suolaiseen syliin. Se Joka Muisti oli tuomittu muistamaan selvästi joka ikinen hetki siitä päivästä. Muistaminen oli koko hänen tarkoituksensa ja olemassaolonsa syy. Hän oli säiliö muistoille. Hänen sisälleen olivat asettuneet muistot paitsi omasta elämästä aina siitä hetkestä lähtien, kun hän oli alkanut muodostua munan sisällä, myös niiden elämistä, jotka olivat menneet ennen hänen aikaansa. Hänellä oli koko muisti munasta merikäärmeeksi, kotelokopasta lohikäärmeeksi ja taas munaksi. Kaikilla merikäärmeillä ei suinkaan ollut sellaista lahjaa tai taakkaa. Vain suhteellisen harvoin olivat syöpyneet hänen lajinsa kaikki muistot, mutta sen useampaa ei tarvittukaan.

Hän oli alkanut täydellisenä. Hänen pienen pieni sileä ruumiinsa, notkea ja suomuinen, oli ollut virheetön. Hän oli kaivautunut ulos nahkamaisesta munasta munahampaalla, joka oli hänen kuononsa päässä. Hän oli kuoriutunut myöhään. Muut hänen pesästään olivat jo murtautuneet kuoristaan ja niiden päälle kasatusta kuivasta hiekasta. He olivat jättäneet kiemuraiset vanat hänen seurattavakseen. Meri oli kutsunut häntä vaativasti. Jokaisen aallon joka ikinen loiskahdus oli häntä houkuttanut. Hän oli aloittanut matkansa, luikerrellut kuivan hiekan poikki paahtavan auringon alla. Hän oli haistanut meren määrän tuoksun. Sen häikäisevällä pinnalla liikkuva valo oli viekoitellut häntä.

Hän ei ollut koskaan saanut matkaansa päätökseen.

Kammotukset olivat löytäneet hänet. He ympäröivät hänet, sijoittivat raskaat ruumiinsa hänen ja kutsuvan meren väliin. He nappasivat

hänet sätkivänä hiekalta ja vangitsivat nousuveden ruokkimaan lampeen luolassa, joka sijaitsi rantakalliossa. Siellä he pitivät häntä, syöttivät hänelle vain kuollutta ruokaa eivätkä koskaan antaneet hänen uida vapaana. Hän ei kertaakaan vaeltanut lajitoveriensa kanssa etelään lämpimille merille, missä oli runsaasti ruokaa. Hän ei milloinkaan saavuttanut kokoa tai voimaa, jonka elämä vapaana olisi suonut hänelle. Siitä huolimatta hän kasvoi, kunnes luolan lampi oli hänelle vain ahdas vesilammikko, hädin tuskin tarpeeksi suuri pitääkseen hänen nahkansa ja kiduksensa märkinä. Hänen keuhkonsa olivat aina puristuksissa hänen kiertyneen ruumiinsa sisällä. Ympäröivä vesi oli kaiken aikaa pilaantunutta hänen omista myrkyistään ja jätteistään. Kammutukset olivat pitäneet häntä vankina.

Kuinka pitkäksi ajaksi he olivat vanginneet hänet luolaan? Hän ei osannut määritellä sitä tarkasti, mutta hän oli varma, että oli ollut vangittuna lajinsa monen tavallisen eliniän ajan. Yhä uudelleen hän oli tuntenut vaellusvuodenajan kutsun. Hänen kaulansa myrkkysauhat paisuivat ja niitä pakotti täyteydestään. Niinä aikoina hän ei saanut lepoa, sillä muistot kyllästivät hänet ja elämöivät päästäkseen vapautteen. Hän liikahteli levottomasti pienessä altaassaan ja vannoi loputon koston häntä vankina pitävälle Kammutuksille. Niinä aikoina hänen vihansa heitä kohtaan oli raivokkaimmillaan. Silloin, kun yli pursuavat rauhaset maustoivat veden hänen esivanhempiansa muistoilla, kun vesi muuttui muistoista niin huumaavaksi, että hänen haukkovat kiduksensa myrkyttivät hänet historialla, silloin Kammutukset saapuivat. He tulivat hänen vankilaansa, ottivat vettä hänen altaastaan ja päihtyivät siitä. Humalassa he lausuvat toisilleen ennustuksia, paasasivat ja raivosivat täyden kuun valossa. He varastivat hänen lajinsa muistot ja käyttivät niitä tehdäkseen johtopäätöksiä tulevaisuudesta.

Sitten kaksijalkainen, Wintrow Vestrit, oli vapauttanut hänet. Wintrow oli saapunut Kammutusten saarelle kerätäkseen Kammutuksille aarteita, joita meri jätti rantaan. Vastineeksi hän oli odottanut, että he ennustaisivat hänelle hänen tulevaisuutensa. Pelkkä ajatuskin siitä sai Sen Joka Muistaa harjan paisumaan myrkyistä. Kammutukset pystyivät ennustamaan tulevaisuudesta vain sellaista, mitä he varastetuista muistoista aistivat. Heillä ei ollut todellista Näkemisen lahjaa. Hän tuumi, että jos olisi ollut, he olisivat tienneet kaksijalkaisen

aiheuttavan heidän tuhonsa. He olisivat pysäyttäneet Wintrow Vestritin. Sen sijaan Wintrow oli löytänyt ja vapauttanut hänet.

Vaikka heidän ihonsa olivat koskettaneet, vaikka heidän muistonsa olivat sekoittuneet hänen myrkkijensä kautta, hän ei ymmärtänyt, miksi kaksijalkainen oli vapauttanut hänet. Kaksijalkainen oli niin kovin lyhytikäinen olento, ettei suurin osa hänen muistoistaan ollut edes jättänyt jälkeä Siihen Joka Muistaa. Hän oli aistinut Wintrowin huolen ja kivun. Hän oli tiennyt, että kaksijalkainen vaaransi lyhyen olemassaolonsa vapauttaakseen hänet. Rohkeus, jota tuo vain lyhyen sykhähdysen ajan elävä olento oli osoittanut, oli koskettanut häntä. Hän oli surmannut Kammutukset heidän yrittäessään vangita uudestaan heidät molemmat. Kun kaksijalkainen oli sitten ollut vähällä kuolla meren syliin, hän oli auttanut tätä pääsemään laivaan.

Se Joka Muistaa avasi kiduksensa taas kerran levälleen. Hän maistoi aalloista huokuvan mysteerin. Hän oli saattanut kaksijalkaisen turvaan laivaan, mutta laiva sekä pelotti että veti häntä puoleensa. Aluksen hopeanharmaa väri jätti jälkeensä sen makua veteen. Hän seurasi alusta ja joi vaikeasti tavoitettavien muistojen makua. Hän tiesi hyvin, mitä laivat olivat. Ikiaikaisilla oli ollut laivoja, mutta ei sellaisia kuin tuo. Hänen lohikäärmeenmuistonsa kertoivat, että hänen kaltaisensa olivat usein lentäneet laivojen yläpuolella ja leikillään keinuttaneet niitä rajusti leveiden siipiensä nostattamalla tuulenpuuskilli. Laivat eivät yleensä olleet mysteerejä, mutta tuo oli. Kuinka laivasta saattoi lähteä käärmeen haju? Kaiken lisäksi se ei haissut tavalliselta merikäärmeeltä. Se haisi Siltä Joka Muistaa.

Jälleen kerran velvollisuus kutsui, ja se oli voimakkaampi vietti kuin tarve syödä tai paritella. Oli jo aika, ylikin. Hänen olisi parhaillaan pitänyt olla lajitoveriensä kanssa ja johdattaa heitä vaelluspolulla, jonka hänen muistonsa tunsivat hyvin. Hänen olisi pitänyt ruokkia heidän vähäisempää muistiaan väkevilla myrkyillään, joiden polttelussa nukkuvat muistot heräisivät. Biologinen pakko kuohui hänen veressään. Muuttumisen aika. Taas kerran hän kirosi vääntynyttä kultavihreää ruumistaan, joka rimpuili ja piiskasi vedessä niin kömpelösti. Kestävyyttä ei ollut nimeksikään. Oli helpompi uida laivan vanaveden seinämässä ja antaa sen liikkeen raahata häntä eteenpäin.

Hän teki sopimuksen itsensä kanssa. Niin kauan, kun hopeanvärisen

laivan kurssi vastaisi hänen omaansa, hän seuraisi sitä. Hän käyttäisi sen liikevoimaa matkaamiseen sillä välin, kun hän odotti oman voimansa ja kestävyytensä kohenevan. Hän pohtisi laivan arvoitusta ja ratkaisisi sen, jos pystyisi. Silti mysteeri ei saisi harhauttaa häntä pois alkuperäisestä päämäärästä. Kun he lähestyisivät rannikkoa, hän jättäisi laivan ja etsisi kaltaisiaan. Hän löytäisi käärmeiden vyyhden ja opastaisi sen ylös pitkin mahtavaa jokea koteloitumismaille. Samaan aikaan seuraavana vuona nuoret lohikäärmeet jo koettelisivat siipiään kesätuulissa.

Niin hän oli luvannut itselleen kahdentoista ensimmäisen vuoroveden aikana seurattessaan laivaa. Keskellä kolmannentoista nousuveden paisumista hänen ihollaan väreili ääni, joka oli yhtä aikaa vieras ja sydäntä kouristavan tuttu: merikäärmeen toivotus. Saman tien hän irtautui laivan vanavedestä ja sukelsi alaspäin, pois pinnan häiritsevästä aalloista. Se Joka Muistaa toivotti vastauksen ja pysyi sitten täysin liikkumatta ja kuunteli. Vastausta ei kuulunut.

Pettymys tuntui painavana. Oliko hän pettänyt itseään? Vankeuden aikana oli ollut jaksoja, jolloin hän oli yhä uudelleen huutanut tuskaansa, toittottanut, kunnes luolan seinät olivat raikuneet kurjuutta yhdessä hänen kanssaan. Muistaessaan sen katkeruuden hän peitti silmänsä hetkeksi luomilla. Hän ei piinaisi itseään. Hän avasi silmänsä yksinäisyyteen ja kääntyi päättäväisesti seuraamaan laivaa, joka edusti sitä ainoaa, mikä oli koskaan vähänkään tuntunut kumppanuudelta.

Lyhyt tauko oli saanut hänet entistä tietoisemmaksi vaivaisen ruumiinsa väsymyksestä. Eteenpäin puskeminen vaati hänen koko tahdonvoimansa. Hetken kuluttua kaikki väsymys haihtui, kun hänen ohitseen vilahti valkoinen uroskäärme. Tämä seurasi päättäväisesti laivaa eikä näyttänyt huomaavan häntä. Laivan outo haju oli varmaan hämmentänyt uroskäärmeen. Sen Joka Muistaa sydämet pauhasivat rajusti. "Olen täällä!" hän huusi käärmeen perään. "Täällä. Olen Se Joka Muistaa. Olen viimein tullut luoksesse!"

Valkoinen ui paksu, kalpea ruumis vaivattomasti aaltoillen. Hän ei edes kääntänyt päätään kuullessaan kutsun. Se Joka Muistaa katseli valkoista järkyttyneenä ja ampaisi sitten tämän jälkeen unohtaen hetkeksi uupumuksensa. Hän raahautui perässä haukkoen henkeä ponnistuksesta.

Valkoinen seurasi laivaa. Hän sujahti hämäryyteen sen alle ja jupisi

ja inisi käsittämättömästi laivan runkolankuille. Myrkyllisten kärhien muodostama harja oli puolittain pystyssä, ja kitkerien aineiden virta tahri veden hänen ympärillään. Kun Se Joka Muistaa katseli valkoisen älyttömiä puuhia, hänen sisimmässään kasvoi vähitellen kauhu. Joka ikinen sielun syvyyksien vaisto varoitti häntä valkoisesta. Noin outo käytös viittasi sairauteen tai hulluuteen.

Valkoinen oli kuitenkin ensimmäinen hänen kaltaisensa, jonka hän oli nähnyt kuoriutumispäivänsä jälkeen. Sukulaisuuden vetovoima oli vahvempi kuin mikään inho, joten hän hivuttautui lähemmäksi valkoista. ”Tervehdys”, hän sanoi arasti. ”Etsitkö Sitä Joka Muistaa? Minä olen Hän.”

Vastaukseksi valkoisen punaiset silmät pyörivät vihamielisesti, ja se napsautti varoittavasti leukojaan. ”Minun!” hän toitotti käheästi. ”Minun. Minun ruoka.” Hän painoi pystyn harjansa laivaa vasten ja vuodatti myrkyjään sen kyljelle. ”Ruoki”, hän vaati. ”Anna ruokaa.”

Se Joka Muistaa perääntyi kiireesti. Valkoinen käärme jatkoi matkaa hipoen kuonollaan laivan runkoa. Se Joka Muistaa aisti laivasta heikon levottomuuden hajun. Merkillistä. Koko tilanne oli omituinen kuin uni, ja unen lailla se kiusasi häntä mahdollisilla merkityksillä ja melkein ymmärtämisellä. Voisiko laiva todella reagoida valkoisen käärmeen kutsuihin ja myrkyihin? Ei, naurettavaa. Laivan arvoituksellinen haju hämmästytti kumpaakin heistä.

Se Joka Muistaa ravisti auki oman harjansa ja tunsu sen paisuvan vahvoista myrkyistä. Se antoi hänelle vallan tuntua. Hän asettui valkoista käärmettä vastaan. Tämä oli häntä isompi ja lihaksikkaampi, ruumis hyväkuntoinen ja tietäväinen. Mutta sillä ei ollut väliä. Hän pystyisi tappamaan valkoisen. Kitukasvuisesta ruumiistaan ja kokemattomuudestaan huolimatta hän pystyisi lamaannuttamaan toisen ja passittaa tämän vajoamaan pohjaan. Seuraavassa hetkessä hän tiesi omien eritteidensä aiheuttamasta voimakkaasta päihtymyksestä huolimatta, että hän oli vielä sitäkin voimakkaampi. Hän pystyisi valistamaan valkoista ja voisi antaa tämän elää.

”Valkoinen käärme!” hän toitotti. ”Kuuntele minua! Minulla on muistoja, jotka voin jakaa kanssasi. Muistoja kaikesta siitä, mitä rotumme on ollut, muistoja, jotka terävöittävät omiasi. Valmistaudu ottamaan ne vastaan.”

Valkoinen ei piitannut hänen sanoistaan eikä valmistautunut. Se Joka Muistaa ei antanut sen lannistaa. Tämä oli hänen kohtalonsa. Tätä varten hän oli kuoriutunut. Valkoinen olisi hänen lahjansa ensimmäinen vastaanottaja, halusi tämä tai ei. Kitukasvuisen ruumiinsa hidastamana hän heittäytyi kohti valkoista. Tämä kääntyi olettaen, että hän hyökkäsi, mutta hän ei piitannut valkoisen mitättömistä myrkyistä. Hän kietoutui kömpelösti valkoisen ympärille. Samaan aikaan hän ravisti harjaansa ja vapautti kaikkein väkevimmän päihteen, syvävaikutteiset myrkyt, jotka tukahduttaisivat hetkeksi valkoisen mielen ja sallisivat hänen elämänsä takana piilevän mielen avautua taas. Valkoinen rimpuili rajusti mutta muuttui äkkiä jäykäksi kuin tukki Sen Joka Muistaa otteessa. Hänen karmiininpunaiset silmänsä lakkasivat pyörimästä mutta pysyivät kuitenkin avoimina ja pullollaan järkytysestä. Hän yritti vielä kerran tuloksettomasti vetää viimeisen henkäyksen.

Sen enempää Se Joka Muistaa ei voinut tehdä pidelläkseen valkoista. Hän kietoutui koko pituudeltaan tämän ympärille ja piti tämän liikkeellä vedessä. Laiva alkoi vetäytyä pois päin heistä, mutta Se Joka Muistaa antoi sen mennä tuntien vain vähän vastahakoisuutta. Yksi ainoa käärme oli hänelle tärkeämpi kuin kaikki laivan sisällään pitämät arvoitukset. Hän piteli valkoista, taivutti kaulaansa ja katsoi tämän kasvoja. Valkoisen silmät pyörähtivät mutta pysähtyivät taas. Kautta tuhannen eliniän Se Joka Muistaa piteli valkoista käärmettä, kun tämän rodun koko menneisyys tavoitti hänet. Hetken Se Joka Muistaa antoi valkoisen hautua historiassa. Sitten hän hivutti tämän pois siit, vapautti heikompia myrkkyjä, jotka rauhoittivat valkoisen sisimmän ja antoivat tämän oman lyhyen elämän palata mielen etualalle.

”Muista.” Se Joka Muistaa henkäisi sanan hiljaa ja sälytti valkoiselle tämän kaikkien esivanhempien velvollisuudet. ”Muista ja elä.” Valkoinen pysyi liikkumatta hänen kiepeissään. Se Joka Muistaa tunsikin, miten valkoisen oma elämä otti tämän taas haltuunsa, vavistuksen, joka kulki tämän koko ruumiin pituudella. Valkoisen silmät alkoivat samassa pyörteillä ja tarkentuivat Sen Joka Muistaa silmiin. Hän veti päätään taaksepäin. Se Joka Muistaa odotti palvovia kiitoksia.

Valkoisen katse oli syyttävä.

”Miksi?” hän tiukkasi. ”Miksi nyt? Kun on jo myöhäistä meille kaikille? Miksen saanut kuolla tietämättömänä kaikesta siitä, mitä olisin voinut olla? Mikset voinut antaa minun olla elukka?”

Valkoisen sanat järkyttivät Sitä Joka muistaa niin, että hän päästi tämän otteestaan. Valkoinen heilautti itsensä syleilystä inhoten ja ampaisi pois veden läpi. Se Joka Muistaa ei ollut varma, pakeniko valkoinen vai hylkäsi hänet. Kumpikin ajatus oli sietämätön. Muistojen heräämisen olisi pitänyt saada valkoinen täyteen iloa ja määrätietoisuutta, ei epätoivoa ja suuttumusta.

”Odota!” hän huusi valkoisen perään, mutta hämärä syvyys nielaisi tämän. Hän kiepahteli kömpelösti valkoisen jälkeen, mutta tiesi ettei millään pysyisi tämän vauhdissa. ”Ei voi olla myöhäistä! Meidän täytyy edes yrittää!” Hän toittotti turhat sanat autioon Paljoon.

Valkoinen oli jättänyt hänet. Yksin taas. Hän ei suostunut hyväksymään sitä. Hän räpiköi kituliaine ruumiineen takaa-ajossa, suu auki maistaakseen valkoisen jättämän laimenevan tuoksun. Heikko, heikko, poissa. Valkoinen oli liian nopea, Se Joka Muistaa liian rujo. Hänen sisimmässään kohosi pettymys, joka melkein tyrmäsi hänet hänen omilla myrkyillään. Hän maistoi taas vettä. Sinä ei tuntunut käärmeen häivähdystäkään.

Hän ui yhä laajempia kaaria etsien epätoivoisesti valkoisen haju-jälkeä. Kun hän viimein löysi sen, hänen kumpikin sydämensä hyppähti päättäväisyydestä. Hän piiskasi hännällään saadakseen valkoisen kiinni. ”Odota!” hän toittotti. ”Minä pyydän. Sinä ja minä olemme lajimme ainoa toivo! Sinun täytyy kuunnella!”

Käärmeen haju voimistui. *Lajimme ainoa toivo.* Ajatus tuntui leyhättävän häntä kohti vedessä, ikään kuin sanat olisi henkäisty elokkehään eikä toivotettu syvyyn. Enempää rohkaisua hän ei kaivannut.

”Tulen luoksesi!” hän lupasi ja ui itsepäisesti eteenpäin. Mutta kun hän saavutti käärmeenhajun lähteen, hän ei nähnyt muita olentoja kuin hopeanvärisen rungon, joka halkoi vettä hänen yläpuolelleen.

Sadekorpi

Malta upotti melan virkaa toimittavan lankun kimmeltävään veteen ja työnsi kovaa. Pikku vene eteni hitaasti. Hän siirsi melan nopeasti veneen vastakkaiselle puolelle ja rypisti otsaansa vesihelmille, joita tiipahteli melasta veneeseen. Sille ei voinut mitään. Lankku oli ainoa airon tapainen, mitä hänellä oli, ja jos hän soutaisi vain toiselta sivulta, vene kiertäisi ympyrää. Hän ei halunnut ajatella, kuinka happeiset pisarat pureutuivat kaiken aikaa lautoihin jalkojen alla. Eihän rahtunen Sadekymen vettä kai voinut aiheuttaa paljon vaurioita. Hän luotti siihen, että veneen ulkopinnan hienojakoinen metalli estäisi jokea syövyttämästä sitä, mutta siitä ei ollut mitään takeita. Hän työnsi ajatuksen mielestään. Matkaa ei ollut enää paljon.

Hänen kaikkia jäseniään särki. Hän oli melonut koko yön yrittäen päästä Trehaugiin. Väsyneet lihakset vapisivat jokaisesta ponnistuksesta, jonka hän niiltä vaati. Ei enää pitkä matka, hän toisti itselleen yhä uudestaan. Eteneminen oli ollut tuskallisen hidasta. Päätä särki hirveästi, mutta pahinta oli otsassa paranevan haavan kutina. Miksi sen täytyi kutista juuri silloin, kun kädet eivät riittäneet raapimiseen?

Malta ohjaili pientä soutuvenettä Sadekymä reunustavien suunnattomien puunrunkojen ja juuriverkoston keskellä. Täällä sademetsän lehväkaton alla yötaivas ja sen tähdet olivat kuin harvoin näkyvä myytti. Sen sijaan runkojen ja oksien lomasta pilkkahteleva katkonainen tuike veti Maltaa puoleensa. Puihin rakennetun Trehaugin kaupungin valot opastivat häntä lämpöön, turvaan ja ennen kaikkea lepoon. Ympäröivät varjot olivat edelleen syviä, mutta puiden latvoista kantautuva lintujen laulu kertoi, että sarastus valaisi taivasta idässä. Auringonvalo tunkeutuisi paksun latvuston läpi vasta myöhemmin, ja silloinkin vain valoviiruina keskellä auringonpaisteen vihreää irvikuvaa. Paikoissa, joissa joki viilsi uraa tiheän metsän halki,

päivä kimaltelisi hopeaisena leveän väylän maitomaisessa vedessä.

Veneen keula takertui veden alla näkymättömissä olevaan juureen. Taas. Malta piti kielensä kurissa, jotta ei alkaisi kirkua tuskastuneena. Matka metsäisen matalikon poikki tuntui kuin olisi pujotellut vedenalaisessa sokkelossa. Rojukasaumat ja kätkössä olevat juuret olivat kääntäneet hänet kerta toisensa jälkeen pois aiotulta reitiltä. Himmeät valot näyttivät olevan hiukan lähempänä kuin heidän lähtiesään. Malta siirsi painoaan, kumartui laidan yli ja sohi estettä laudalla. Hän työnsi veneen vapaaksi ähkäisten. Hän kastoi laudan taas veteen, ja vene kiersi piilossa olevan esteen.

”Mikset souda tuonne missä metsä on harvempaa?” satraappi tiivasi. Koko Jamaillian entinen hallitsija istui veneen perässä polvet lähelle leukaa vedettyinä, kun taas hänen kumppaninsa Kekki kyyristeli peloissaan keulassa. Malta ei kääntänyt päätänsä. Hän sanoi koleasti: ”Silloin kun haluatte tarttua lautaan ja auttaa melomisessa tai ohjaamisessa, teillä on sananvaltaa siihen mihin mennään. Siihen saakka pitää suunne kiinni.” Hän oli kyllästynyt satraappipojan kopeaan asenteeseen ja perinpohjaiseen hyödyttömyyteen missä tahansa käytännön tehtävässä.

”Hölmökin näkee, että tuolla on vähemmän esteitä. Matka joutui si paljon nopeammin.”

”Aivan, paljon nopeammin”, Malta myönsi ivallisesti. ”Varsinkin jos virta sieppaa meidät mukaansa ja vie joen pääosaan.”

Satraappi veti henkeä tuskastuneena. ”Koska olemme ylävirran suunnalla kaupungista katsoen, minun nähdäkseni virta on puolellamme. Voisimme käyttää sitä hyväksi ja antaa sen viedä meidät sinne, mihin haluamme mennä, ja pääsisimme perille paljon nopeammin.”

”Voisimme myös menettää veneen hallinnan kokonaan ja syöksyä suoraan kaupungin ohi.”

”Onko sinne vielä pitkä matka”, Kekki inisi säälittävästi.

”Näette sen yhtä hyvin kuin minä”, Malta huudahti. Tippa jokivettä putosi hänen polvelleen, kun hän siirsi melan veneen vastakkaiselle puolelle. Aluksi tippa kihelmöi, sitten kutisi ja poltti. Hän käytti hetken sen pyyhkimiseen kaapunsa resuisella helmalla. Kangas jätti liikkuessaan jälkeensä hiekkaa. Se oli sotkeentunut heidän raahustaessaan yöllä pitkin Ikiäikaisten kaupungin halleja ja käytäviä. Sen jälkeen oli

tapahtunut niin paljon, että siitä tuntui olevan tuhat yötä. Kun hän yritti muistella koettelemusta, tapahtumat menivät sekaisin mielessä. Hän oli uskaltautunut tunneleihin kohdatakseen lohikäärmeen, jotta tämä jättäisi Reynin rauhaan. Mutta ennen sitä oli tullut maanjäristys, ja kun hän oli viimein löytänyt lohikäärmeen... Siinä kohtaa hänen muistinsa langat sotkeutuivat toivottomasti. Kotelon sisällä oleva lohikäärme oli avannut Maltan mielen muistoille, jotka oli varastoitu juuri siihen kaupungin saliin. Hänen päälleen olivat tulvineen siellä asuneiden ihmisten elämät, ja hän oli hukkunut heidän muistoihinsa. Sen jälkeen kaikki oli utuista ja unenomaista aina siihen saakka, kunnes hän opasti satraappia ja kumppania ulos hautautuneesta labyrintista. Vasta nyt hän alkoi saada palaset kokoon ja ymmärtää, että Sadekorven kauppiaat olivat piilottaneet satraapin ja Kekkin suojellakseen heitä.

Vai olivatko? Maltan katse livahti keulassa kyyristelevään Kekkiin. Olivatko he olleet suojeltuja vieraita vai panttivankeja? Ehkä vähän kumpaakin. Hän totesi myötätuntonsa olevan kokonaan sadekorpe-laisten puolella. Mitä pikemmin hän palauttaisi satraapin ja Kekkin heidän huomaansa, sitä parempi. He olivat arvokkaita hyödykkeitä, joita voisi käyttää Jamaillian ylimyksiä, Uusia kauppiaita ja malmilaisia vastaan. Kun hän oli tavannut satraapin ensimmäisen kerran tanssiaisissa, tämän säteilemä harhakuva vallasta oli hetkeksi häikäissyt hänet. Nyt hän tiesi, että tyylikkäästään vaatteen ja aristokraattiset tavat olivat pelkkää kelvottoman, turmeltuneen pojan pintakiiltoa. Mitä pikemmin hän pääsisi tästä eroon, sitä parempi.

Malta tarkensi katseensa edessään näkyviin valoihin. Kun hän oli johdattanut satraapin ja kumppanin ulos Ikiaikaisten hautautuneesta kaupungista, he olivat huomanneet olevansa kaukana sieltä, mistä Malta oli alkuun mennyt sisään hautautuneisiin raunioihin. Heidän ja kaupungin välillä oli laaja hetteikkö ja joen rämeikköinen matalikko. Hän oli odottanut iltaa ja kaupungin opastavia valoja ennen kuin he olivat lähteneet liikkeelle löytämällään muinaisella veneellä, joka sai uutta käyttöä. Nyt aamunkoitto uhkasi, mutta hän sauvoi edelleen Trehaugin kutsuvia lyhtyjä kohti. Hän toivoi hartaasti, että hänen huonosti suunniteltu seikkailunsa lähenei loppuaan.

Trehaugin kaupunki sijaitsi jättirunkoisten puiden oksistoissa. Pienimmät kamarit riippuivat ja heilahtelivat ylimmistä oksista, kun taas

komeammat perhesalit ulottuivat rungolta toiselle. Runkoja pitkin kohosi kierreportaita, ja portaiden tasanteet tarjosivat tilaa kaupustelijoille, kiertäville laulajille ja kerjäläisille. Maa kaupungin alapuolella oli kahdesti kirottu, sillä se oli soistunutta ja seudun alituisten maanjäristysten huojuttamaa. Harvat täysin kuivat paikat olivat enimmäkseen vähäisiä saaria puiden tyvien ympärillä.

Pienen veneen ohjaileminen tornin korkuisten puiden lomassa tuntui siltä kuin olisi kiertänyt valtavia pylväitä unohdetun jumalan temppelissä. Vene osui taas johonkin ja juuttui paikoilleen. Vesi liplatti sitä vasten, este ei tuntunut juurelta. ”Mihin me oikein juutuimme?” Malta sanoi ja kurkisti laidan yli.

Kekki ei edes kääntynyt katsomaan, vaan pysyi kyyryssä polviensa päällä. Näytti ettei hän uskaltanut laskea jalkojaan veneen pohjalaudoille. Malta huokaisi. Hänestä oli alkanut vaikuttaa siltä, että kumppanin älyssä oli jotain vikaa. Kuluneen vuorokauden kokemukset olivat vaikuttaneet Kekkin järkeen. Tai hän oli ollut aina tyhmä, mutta vasta vastoinikäymiset olivat tuoneet sen julki, Malta tuumi pisteliäästi. Malta laski laudan kädestään, kyykistyi matalaksi ja siirtyi eteenpäin veneessä. Liikkeen aiheuttama keinahtelu sai sekä satraapin että Kekkin huutamaan pelästyneenä. Hän ei piitannut heistä. Läheltä katsoen hän näki, että vene oli pysähtynyt keppien, oksien ja muun jokirojun muodostamaan tiheään mattoon, mutta hämärässä oli vaikea nähdä, kuinka laajalle se ulottui. Jokin virran oikku oli ilmeisesti kuljettanut rojua, joka oli puristunut tuoksi kelluvaksi suoksi. Se oli niin paksu, ettei pientäkään venettä pystyisi työntämään sen läpi. ”Tuo täytyy kiertää”, hän ilmoitti muille. Hän puri huultaan. Kiertäminen merkitsi uskaltautumista lähemmäksi joen päävirtaa. Mutta kuten satraappi oli sanonut, mikä tahansa heidän kohtaamansa virtaus kuljettaisi heidät alavirtaan Trehaugiin, joka ei ollut kaukana. Se jopa saattaisi helpottaa hänen epäkiitollista tehtäväänsä. Hän työnsi pelkonsa syrjään. Hän käänsi veneen vaivalloisesti pois rojulautasta kohti pääuomaa.

”Tämä on sietämätöntä” satraappi Cosgo huudahti äkkiä. ”Olen liikainen, hyönteisten purema, nälkäinen ja janoinen. Ja kaikki on niiden Sadekorven surkeiden uudisasukkaiden syytä. He teeskentelivät tuovansa minut tänne suojellakseen minua. Mutta siitä lähtien kun

he saivat minut valtaansa, olen saanut kokea vain kaltoinkohtelua. He ovat loukanneet minun arvokkuuttani, vaarantaneet terveyteni ja suorastaan henkeni. He epäilemättä aikovat murtaa minut, mutta en lannistu saamastani huonosta kohtelusta. Vihani lankeaa noiden Sadekorven kauppiaiden niskaan täydellä painollaan. Niiden, jotka ovat asettuneet asumaan tänne ilman mitään virallista asemaa, kuten minulle juuri valkeni! Heillä ei ole laillista oikeutta aarteisiin, joita he ovat kaivaneet esiin ja myyneet. He eivät ole sen kummempia kuin merirosvot, jotka ovat vitsauksena Sisäväylällä ja joita täytyy kohdella sen mukaisesti.”

Malta sai henkeä sen verran, että pystyi tuhahtamaan halveksivasti: ”Ette ole varsinaisesti sellaisessa asemassa, että voisitte haukkua ketään. Todellisuudessa olette heidän hyvän tahtonsa varassa paljon enemmän kuin he teidän. Kuinka helppo heidän olisikaan myydä teidät korkeimman tarjouksen tekevälle riippumatta siitä, murhaako ostajat teidät, pitääkö panttivankina vai palauttaako teidät valtaistuimelle! Mitä tulee heidän oikeuteensa tähän maahan, se on peräisin suoraan esi-isältänne, satraappi Esklepiukselta. Kasalan kauppiaiden alkuperäisessä erivapauskirjassa määriteltiin vain, kuinka monta lefferiä maata kukin uudisasukas voi ottaa haltuunsa, ei sitä, missä maa saa sijaita. Sadekorven kauppiaat paaluttivat maansa täältä, Kasalan kauppiaat Kasalanlahden rannalta. Molempien haltuunotot ovat sekä ikivanhoja että kunniallisia ja hyvin dokumentoituja Jamaillian lain mukaisesti. Toisin kuin Uusilla kauppiailla, joita olette ujuttanut niskoillemme.”

Maltan sanoja seurasi hetken järkyttynyt hiljaisuus. Sitten satraappi päästi heiveröisen, väkinäisen naurun. ”Onpa huvittavaa kuulla, kuinka puolustat heitä! Tuollainen valistumaton maalaistollo. Katso nyt itseäsi, pukeutuneena rääsyihin ja lian peitossa, kasvot ikiajoiksi noiden luopioiden rumentamana! Siitä huolimatta puolustat heitä. Miksi? Ai, annahan kun arvaan. Johtuu siitä, ettei kukaan ehjä mies enää halua sinua ja tiedät sen. Ainoa toivosi on päästä naimisiin perheeseen, jossa omaisesi ovat yhtä epämuodostuneita kuin sinä ja voit piileskellä hunnun takana eikä kukaan tuijota pelottavaa ulkonäköäsi. Sääliä! Ilman noiden kapinallisten tekoja olisin saattanut ottaa sinut kumppaniksi. Davad Uusialku oli puhunut puolestasi, ja

pidin kömpelöitä yrityksiäsi tanssia ja keskustella viehättävän maalaismaisina. Mutta nyt? Hyh!” Vene keinahti hieman hänen ylenkatseellisesta kädenheilautuksestaan. ”Ei ole mitään luonnottomampaa kuin kaunis nainen, jonka kasvot ovat pilalla. Jamaillian hienommat perheet eivät ottaisi sinua edes huusholliorjaksi. Tuollaisella epäsointuisuudella ei ole tilaa aristokraattien taloudessa.”

Malta kieltäytyi katsomasta taakseen, mutta hän osasi kuvitella, kuinka satraapin suu vääntyi halveksunnasta. Hän halusi suuttua satraapin röyhkeydestä ja sanoi itselleen, että satraappi oli valistumaton ja pikkusieluinen. Mutta hän ei ollut nähnyt omia kasvojaan sen yön jälkeen, jolloin hän oli ollut vähällä kuolla vaunujen kaatuessa. Kun hän oli ollut toipilaana Trehaugissa, hänelle ei ollut annettu peiliä. Äiti ja Reyn eivät olleet tuntuneet piittaavan hänen kasvojensa vammoista. Mutta kyllä he piittaavat, hänen petturimainen sydämensä sanoi. Heidän täytyi, sillä äiti oli hänen äitinsä ja Reyn tunsi olevansa vastuussa vaunuonnettomuudessa. Kuinka paha arpi oli? Otsan haava oli tuntunut hänen kysyviin sormiinsa pitkältä ja rosoiselta. Nyt hän mietti, mahtoiko se olla poimulla, vetikö se hänen kasvojaan vinoon. Hän puristi lautta lujasti molemmin käsin ja kaivautui sillä veteen. Hän ei laskisi sitä kädestään eikä soisi satraapille tyydytystä hapuilemalla sormillaan arpea. Sen sijaan hän puri hammasta ja jatkoi melomista.

Vielä kymmenkunta vetoa, ja sitten pienen aluksen nopeus lisääntyi. Se heilahti vedessä hieman sivuttain ja kiepahti sitten kerran ympäri Maltan yrittäessä epätoivoisesti ohjata sitä matalikolle. Hän laski airon korvikkeen kädestään ja tarttui veneen pohjalla lojuvaan ylimääräiseen lautaan. ”Teidän täytyy ohjata kun minä melon”, hän sanoi satraapille hengästyneenä. ”Muuten virta vie meidät keskelle jokea.”

Satraappi tuijotti lautta, jonka Malta sohausi häntä kohti. ”Ohjata?” hän kysyi ja otti laudan vastahakoisesti.

Malta yritti pitää äänensä rauhallisena. ”Työntäkää lauta veteen ja käyttäkää sitä jarruna, jolla käännätte veneen matalikkoa kohti samalla kun minä melon sinne päin.”

Satraappi piteli lautta siroluisissa käsissään kuin ei olisi koskaan ennen nähnyt puun kappaletta. Malta tarttui omaan lautaansa, selviytyi sen taas veteen ja hämmästytti virran äkkiä voimistuttua. Hän piteli

laudan päästä kömpelösti kiinni yrittäessään vastustaa virtausta, joka kiskoi heitä pois päin rannasta. Aamun valo kosketti heitä, kun he saapuivat pois matalalla riippuvien oksien alta. Samassa aurinko valaisi veden ja teki siitä hämäryyden jälkeen sietämättömän kirkasta. Tarkkaa kuului ärtynyt huudahdus ja loiskahdus. Malta kiepautti päätään nähdäkseen, mitä oli tapahtunut. Satraapin kädet olivat tyhjat.

”Vesi sieppasi sen suoraan kädestäni”, satraappi valitti.

”Senkin typerys!” Malta huusi. ”Kuinka tätä voi nyt ohjata?”

Satraapin ilme synkkeni raivosta. ”Kuinka uskallat puhua minulle noin? Sinä tässä typerys olet, kun alkuaankaan luulit, että siitä olisi jotain hyötyä. Se ei ollut edes airon muotoinen. Mutta vaikka se olisi toiminutkin, emme tarvitse sitä. Käytä silmiäsi, piika. Meillä ei ole mitään pelättävää. Tuolla kaupunki nyt on! Joki vie meidät suoraan sinne.”

”Tai sen ohi!” Malta sähähti. Hän käänsi selkensä satraapille inhoa kuohuen ja keskitti kaikki voimansa ja ajatuksensa yksinäiseen taisteluunsa virtaa vastaan. Hän kohotti pikaisesti katseensa vaikuttavaan Trehaugiin. Alhaalta katsoen kaupunki näytti leijailevan suurissa puisissa kuin monitorininen linna. Veden tasolla oli pitkä satamalaituri, joka oli sidottu peräkkäisiin puihin. Elolaiva Kendry oli sen luona ankkurissa, mutta hänen keulansa oli pois päin heistä. Edes älyllistä keulakuvaa ei näkynyt. Hän meloi kuumeisesti.

”Kun pääsemme lähemmäksi, huutakaa apua”, Malta huohotti melomisen lomassa. ”Laiva tai ihmiset laiturilla saattavat kuulla. Vaikka painuisimme ohi, he voisivat lähettää pelastajat peräämme,”

”En näe laiturilla ketään”, satraappi sanoi häijyisti. ”Itse asiassa en näe missään ketään. Laiskaa väkeä kun on vielä sängyssä.”

”Eikö ketään?” Malta kysyi haukkoen henkeä. Hänellä ei yksinkertaisesti ollut enää voimia tuohon viimeiseen ponnistukseen. Hänen pitelemänsä lauta vain viisti vettä ja pompahteli sen pinnasta. Joka hetki he kiitivät kauemmas joelle. Hän kohotti katseensa kaupunkiin. Se oli lähellä, paljon lähempänä kuin hetki sitten. Ja satraappi oli oikeassa. Muutamasta piipusta nousi savua, mutta muutoin Trehaug näytti autiolta. Hänet valtasi voimakas tunne siitä, että jokin oli vialla. Missä kaikki olivat? Mitä oli tapahtunut tavanomaiselle vilkkaalle kuhinalle kulkusilloilla ja portaissa?

”Kendry!” hän huusi, mutta hänen hengästynyt huutonsa jäi hiljaiseksi. Kohiseva vesi vei hänen äänensä mennessään.

Kumppani Kekki näytti samassa ymmärtävän, mitä tapahtui. ”Apua! Apua!” hän rääkäisi lapsellisella äänellä. Hän nousi holtittomasti seisomaan pienessä veneessä ja heilutti käsivarsiaan. ”Auttakaa meitä! Pelastakaa minut!” Satraappi kiroi kun vene keinahti. Malta loikkasi Kekin luo, veti tämän taas matalaksi veneessä ja oli vähällä menettää laudan. Vilkaisu ympärille paljasti, ettei laudasta ollut sillä hetkellä paljon hyötyäkään. Pikku vene oli jo kokonaan kiinni joen virtauksessa ja menossa nopeasti Trehaugin ohi.

”Kendry! Apua! Auta meitä! Täällä, joella! Lähetä apua! Kendry! Kendry!” Hänen huutonsa hiipuivat pois ja epätoivo otti vallan.

Elolaivassa ei näkynyt merkkiään, että hän olisi kuullut. Hetken kuluttua Malta katsoi taas. Keulakuva oli ilmeisesti vaipunut syviin ajatuksiin ja kääntänyt kasvonsa kaupunkiin päin. Malta näki yhdellä kulkusilloista pitkän hahmon, joka kiiruhti jonnekin eikä kääntänyt päätänsä. ”Apua! Apua!” Malta jatkoi huutamista ja laudan heiluttamista niin kauan kuin kaupunki oli näkyvässä, mutta sitä ei kestänyt kauan. Joen yläpuolelle kumartuneet puut peittivät sen. Virta kiidatti heitä eteenpäin. Hän istui hiljaa, murtuneena.

Hän tarkasteli ympäristöä. Sadekymi oli sillä kohtaa leveä ja syvä, vastaranta melkein kadonnut pysyvään usvaan. Kun hän katsoi veden yli, se näytti harmaalta ja liidunvalkealta. Taivas oli sininen, ja se rajoittui kummallakin puolella korkeaan sademetsään. Mitään muuta nähtävää ei ollut, ei toista alusta vesillä, ei ihmisasutuksen merkkejä rannoilla. Kun virta kuljetti heitä otteessaan hetyttämättä pois päin rämeisistä rannoista, toiveet pelastumisesta hupenivat. Vaikka hän onnistuisi ohjaamaan veneen rantaan, he olisivat toivottomasti ekyksissä kaupungista alavirtaan. Sadekymen rannat olivat suota ja rämettä. Olisi mahdotonta palata jalkaisin maitse Trehaugin. Hän pudotti laudan puutuneista käsistään veneen pohjalle. ”Taidamme kuolla”, hän sanoi hiljaa muille.

Keffrian käteen sattui hirveästi. Hän puri hammasta ja tarttui taas kottikärryjen aisoihin, sillä kaivajat olivat juuri lastanneet sen. Kun hän nosti aisat ja alkoi työntää kuormaansa käytävää pitkin, paranevien

sormien kipu kaksinkertaistui. Hän toivotti sen tervetulleeksi. Hän ansaitsi sen. Kivun terävät reunat melkein pystyivät kääntämään hänen huomionsa toisaalle sydämen kirvelystä. Hän oli menettänyt heidät, hänen kumpikin nuorempi lapsensa oli kadonnut yöhön. Hän ei ollut koskaan ollut yhtä täydellisesti yksin maailmassa.

Hän oli takertunut toivoon, että hänen lapsensa olisivat turvassa. Malta ja Selden eivät olleet Trehaugissa. Kukaan ei ollut nähnyt heitä edellisen päivän jälkeen. Seldenin leikkitoveri oli itkua vääntäen myöntänyt, että hän oli näyttänyt tälle tien muinaiseen kaupunkiin, tien, jonka aikuiset olivat lukinneet visusti. Jani Khuprus ei ollut kaunistellut sanojaan. Hän oli kasvot valkoisina ja kirein huulin kertonut Keffrialle, että kyseinen kulkutie oli suljettu siksi, että Reyn oli itse arvioinut sen vaarallisen epävakaaaksi. Jos Selden oli mennyt hautautuneisiin käytäviin ja ottanut Maltaan mukaansa, he olivat menneet alueelle, jonka sortuminen maanjäristyksessä oli kaikkein todennäköisintä. Aamunkoiton jälkeen oli ollut ainakin kaksi suurta järistystä. Keffria oli seonnut laskuissa, kuinka monta pienempää täri-nää hän oli tuntenut. Kun hän oli anonut, että kaivajia lähetettäisiin alueen suuntaan, he olivat todenneet, että koko käytävä oli romah-tanut heti sisäänkäynnin jälkeen. Hän saattoi vain rukoilla Sa'ta, että hänen lapsensa olivat ehtineet jollekin hautautuneen kaupungin lu-jemmalle alueelle ja että he kyyhöttivät jossain odottamassa pelastajia.

Reyn Khuprus ei ollut palannut. Ennen keskipäivää hän oli jättänyt kaivajat kieltäytyen odottamasta, kunnes käytävät ehdittäisiin rai-vata ja tukea. Hän oli mennyt työporukoiden edelle, ryöminyt suu-reksi osaksi sortuneen tunnelin läpi ja kadonnut. Jokin aika sitten työryhmät olivat edetessään tulleet köyden päähän, joka oli Reynin jättämä merkki hänen reitistään. Sen kohdalta oli löytynyt useita liitu-merkintöjä, mukaan lukien huomautus, jonka Reyn oli jättänyt sat-raapin huoneen oveen. *Toivotonta*, oli Reyn kirjoittanut. Tukkeutu-neen oven alta tihkui paksua liejua, joten huone oli todennäköisesti täynnä sitä. Jonkin matkan päässä ovesta käytävä oli sortunut koko-naan. Jos Reyn oli mennyt sitä tietä, hän oli joko murskaantunut romahduksessa tai loukussa sen takana.

Keffria säpsähti tuntiessaan kosketuksen käsivarressaan. Kääntyes-säänhän näki Jani Khuprusin, jonka kasvot olivat riutuneet. ”Oletko

löytänyt jotain?” hän kysyi vaistonvaraisesti.

”En”, Jani lausui hirvittävän sanan hiljaa. ”Käytävään valuu liejua yhtä nopeasti kuin sitä saa siirrettyä pois. Se on päätetty hylätä. Ikiaikaiset eivät rakentaneet tätä kaupunkia samalla tavoin kuin me omamme niin, että talot seisoisivat erillään toisistaan. Muinaiset rakensivat kaupunkinsa kuin yhdeksi suureksi mehiläispesäksi. Se on risteävien käytävien labyrintti. Yritämme lähestyä samaa käytäväjaksoa eri suunnasta. Työporukoita siirretään jo.”

Keffria katsoi täyteen lastattuja kottikärryjä ja sitten taas esiin kaivettua käytävää. Työt oli lopetettu. Työläiset palailivat ulkoilmaan. Hänen katsellessaan likaisten ja väsyneiden miesten ja naisten virtaa se jakautui kiertääkseen hänet. Heidän kasvonsa olivat harmaita liasta ja lannistumisesta, askelensa laahaavia. Heidän kantamiensa lyhtyjen valo lepatti ja savusi. Kaivaus oli pimentynyt heidän takanaan. Oliko kaikki tehty työ siis ollut turhaa? Hän veti henkeä. ”Missä alamme kaivaa nyt?” hän kysyi hiljaa.

Jani katsoi häneen tuskaisesti. ”On päätetty, että meidän täytyy levätä jonkin aikaa. Lämmin ruoka ja muutaman tunnin uni tekee hyvää meille kaikille.”

Keffria katsoi Janiin epäuskoisesti. ”Syödä? Nukkua? Kuinka voimme tehdä kumpapaakaan, kun lapsemme ovat edelleen kadoksissa?”

Sadekorven nainen otti muutta mutkitta Keffrian paikan kottikärryjen aisojen välissä. Hän kohotti ne ja alkoi työntää kärryjä. Keffria seurasi vastahakoisesti. Jani ei vastannut Keffrian kysymykseen muuten kuin sanomalla: ”Lähetimme lintuja joihinkin läheisiin siirtokuntiin. Sadekorven rehustajat ja elonkorjaajat lähettävät työläisiä autamaan meitä. He ovat tulossa, mutta kestää jonkin aikaa ennen kuin he saapuvat. Virkeät työntekijät parantavat mielialamme.” Hän lisäsi olkansa yli: ”Olemme saaneet tietoja myös muilta kaivajaryhmiltä. Niillä on ollut enemmän onnea. Neljatoista henkeä pelastettiin alueelta, jota sanomme Seinävaatekutomoksi, ja kolme muuta löydettiin Liekkijalokivi-käytävistä. Ryhmien työ on edistynyt nopeammin. Saatamme päästä sen alueen kautta kaupungin näihin osiin. Bendir kyselee jo asiasta niiltä, jotka tuntevat kaupungin parhaiten.”

”Luulin että Reyn tunsi vanhan kaupungin paremmin kuin kukaan muu”, Keffria sanoi julmasti.